

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 września 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku P. L. z dnia 5 sierpnia 2022 roku odmówił mu prawa do przyznania rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

ZUS odmówił przyznania rekompensaty, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Do pracy w szczególnych warunkach zaliczono łącznie 11 lat i 6 dni zatrudnienia w okresach:

- od 6-08-1984 do 15-01-1993 oraz od 20-01-1993 do 31-12-1994 (z wyłączeniem okresów nieskładkowych 3-06-1993 do 9-06-1993, 9-09-1993 do 15-10-1993, 20-09-1994 do 23-09-1994, 24-10-1994 do 2-11-1994) w DRUKARNI (...). ST. STASZICA,

- od 2-01-1995 do 12-10-1995 (z wyłączeniem okresu nieskładkowego 12-06-1995 do 14-06-1995) w (...) SP (...).

Nie zaliczono zatrudnienia w:

- W. (...) od 1-08-1977 do 15-09-1981,

- DRUKARNI WYDAWNICTW (...) SA od 19-10-1995 do 7-11-1995,

- ZAKŁADZIE (...) - od 16-12-1996 do 31-03-2001 r.,

ponieważ za wymienione okresy nie przedłożono świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z powołaniem na odpowiednie zarządzenia resortowe.

(decyzja – k. 59 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego)

Odwołanie od w/w decyzji wniósł P. L., wnosząc o zaliczenie do pracy w warunkach szczególnych okresów jego zatrudnienia w W. (...) w Ł. od 1-08-1977 do 15-09-1981 na stanowisku maszynisty typograficznego oraz Zakładzie (...) od 16-12-1996 do 31-03-2001 na stanowisku maszynisty offsetowego.

(odwołanie – k. 3)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację jak w zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie – k. 4-5)

Na rozprawie w dniu 11 września 2023 roku wnioskodawca poparł odwołanie, zaś pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie.

(końcowe stanowiska stron – rozprawa z dnia 11 września 2023 roku e-protokół (...):17:09 – 00:17:15 – płyta CD – k. 53)

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

P. L. urodził się w dniu (...).

(okoliczność bezsporna)

W okresie od dnia 1 sierpnia 1977 roku do dnia 15 września 1981 roku wnioskodawca zatrudniony był w W. (...) w Ł. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty typograficznego.

(podanie – k. 2, karta obiegowa zmiany – k. 7, k. 13, k. 15, k. 23, umowa o pracę – k. 10, k. 18, świadectwo pracy- k. 24, w aktach osobowych w kopercie – k. 37, świadectwo pracy – k. 9-10 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego, zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 maja 2023 roku e-protokół (...):05:19 – 00:13:26 – płyta CD – k. 44 w związku z e-protokół (...):00:56 – 00:07:45 – płyta CD – k. 23)

Będąc zatrudnionym w w/w miejscu skarżący ustawiał formy w maszynie, przygotowywał na maszynie formy do druku. Przez pierwsze 3 miesiące pracy w okresie stażowym, powyższe czynności wnioskodawca wykonywał w obecności osoby nadzorującej (odbieraczki). Maszynista typograficzny był samodzielnym stanowiskiem pracy. Wnioskodawca pracował 40 godzin tygodniowo. Odwołujący miał kontakt z materiałami niebezpiecznymi, miał wykonywane cyklicznie badania na poziom ołowiu w organizmie. W miejscu gdzie pracował panował duży hałas.

(zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 maja 2023 roku e-protokół (...):05:19 – 00:13:26 – płyta CD – k. 44 w związku z rozprawą z dnia 8 marca 2023 roku e-protokół (...):00:56 – 00:07:45 – płyta CD – k. 23, uzupełniające zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 11 września 2023 roku e-protokół (...):02:15 – 00:17:09 – płyta CD – k. 53)

W okresie od dnia 19 października 1995 roku do dnia 7 listopada 1995 roku skarżący zatrudniony był w Drukarni Wydawnictw (...) S.A. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku maszynisty offsetowego.

(świadectwo pracy – k. 17-18 plik I załączonych do sprawy akt organu rentowego)

Skarżący nakładał na maszynę wcześniej przygotowaną płytę, wykonywał ustawienia pozycji i kolorystyki.

(uzupełniające zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 11 września 2023 roku e-protokół (...):02:15 – 00:17:09 – płyta CD – k. 53)

Skarżący zatrudniony był w okresie od dnia 16 grudnia 1996 roku do dnia 31 marca 2001 roku w Zakładzie (...) w pełnym wymiarze czasu na stanowisku maszynisty offsetowego.

(świadectwo pracy – k. 19 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego, zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 maja 2023 roku e-protokół (...):05:19 – 00:13:26 – płyta CD – k. 44 w związku z rozprawą z dnia 8 marca 2023 roku e-protokół (...):07:45 – 00:14:57 – płyta CD – k. 23)

W Zakładzie (...) odwołujący samodzielnie obsługiwał maszynę offsetową. Nie wykonywał żadnych innych czynności.

(zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 maja 2023 roku e-protokół (...):05:19 – 00:13:26 – płyta CD – k. 44 w związku z rozprawą z dnia 8 marca 2023 roku e-protokół (...):07:45 – 00:14:57 – płyta CD – k. 23)

Maszynista typograficzny, a maszynista offsetowy wykorzystują różne techniki druku. W druku typograficznym używa się form ze składów ręcznych celem wykonania kliszy siatkowej. Przy druku offsetowym formą do druku jest płyta metalowa, która po nałożeniu na maszynę wykonywała odbitki. Maszynista offsetowy nie miał styczności z ołowiem i innymi materiałami niebezpiecznymi, drukowano z gotowych płyt aluminiowych.

(zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 22 maja 2023 roku e-protokół (...):05:19 – 00:13:26 – płyta CD – k. 44, uzupełniające zeznania wnioskodawcy na rozprawie w dniu 11 września 2023 roku e-protokół (...):02:15 – 00:17:09 – płyta CD – k. 53)

Decyzją z dnia 9 września 2022 roku organ rentowy przyznał odwołującemu emeryturę od dnia 15 sierpnia 2022 roku, tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego.

(decyzja – k. 45-50 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego)

W dniu 5 sierpnia 2022 wnioskodawca złożył do ZUS wniosek o przyznanie emerytury wraz z rekompensatą za pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

(wniosek – k. 1-6 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego)

W dniu 9 września 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wydał zaskarżoną decyzję. Wnioskodawca wykazał bezspornie staż pracy w szczególnych warunkach w ilości 11 lat i 6 dni.

(decyzja – k. 59 plik II załączonych do sprawy akt organu rentowego)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, zeznań odwołującego, a także akt osobowych ubezpieczonego z W. (...) w Ł., dołączonych do akt niniejszej sprawy. Zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za kompletny i spójny, a tym samym za wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych oraz na rozstrzygnięcie sprawy. W szczególności Sąd dał w pełni wiarę zeznaniom ubezpieczonego, gdyż są spójne, przekonywujące, a nadto znajdują potwierdzenie w przedłożonej do akt niniejszej sprawy dokumentacji osobowej odwołującego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie podlegało uwzględnieniu.

Według art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 164) ustawa określa warunki nabywania prawa do emerytur i rekompensat przez niektórych pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, zwanych „emeryturami pomostowymi”, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U z 2022 r., poz. 504, 1504 i 2461).

W myśl art. 21 ust. 1 w/w ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

Bezspornie wnioskodawca jest uprawniony do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, w oparciu o przepisy ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednocześnie nie występował o ustalenie uprawnień do wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Kwestia sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła uprawnień ubezpieczonego do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych określa ogólne warunki nabycia prawa do rekompensaty, czyli – zgodnie z definicją legalną zamieszczoną w art. 2 pkt 5 ustawy – do odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze przez osoby, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej.

Prawo do rekompensaty przysługuje ubezpieczonemu, który legitymuje się co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Chodzi w tym przypadku o pracę, o której mowa w art. 32, 33, 39, 40 i 50c ustawy (art. 21 ust. 1).

Wprawdzie w ust. 2 wyraźnie zastrzeżono, że prawo do rekompensaty nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jednak w przepisie tym chodzi niewątpliwie o emeryturę wcześniejszą przyznaną na podstawie przepisów tej ustawy. Odmienne rozumienie tego przepisu, tj. uznanie, że rekompensata powyższa nie przysługuje również w wypadku przyznania prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego, prowadziłoby do uznania, że art. 21, ust. 1 jest przepisem martwym, gdyż brak byłoby kategorii osób spełniających kryteria do uzyskania przedmiotowej rekompensaty. Należy zatem kierować się

wykładnią celowościową i uznać, że racjonalny ustawodawca w żadnym wypadku nie dążyłby do stworzenia przepisu, który nie miałby podstaw do funkcjonowania w obrocie prawnym.

Zatem przesłankami uprawniającymi do rekompensaty są:

- utrata przez ubezpieczonego możliwości przejścia na emeryturę w związku z wygaśnięciem po dniu 31 grudnia 2008r. – w stosunku do ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., a przed dniem 1 stycznia 1969r. – podstawy normatywnej przewidującej takie uprawnienie;
- niespełnienie przez ubezpieczonego warunków uprawniających go do emerytury pomostowej;
- legitymowanie się przez ubezpieczonego co najmniej 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- niezyskanie przez ubezpieczonego prawa do wcześniejszej emerytury według zasad przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła zatem ostatecznie posiadania przez ubezpieczonego wymaganego 15 letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, bowiem ZUS uznał za udowodnione jedynie 11 lat i 6 dni okresów takiej pracy.

Praca w warunkach szczególnych to praca, w której pracownik w sposób znaczny jest narażony na niekorzystne dla zdrowia czynniki i pracę taką pracownik musi wykonywać stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, aby nabyć prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Ponadto zgodnie z art. 3 ust. 7 ww. ustawy, za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Stosownie natomiast do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2023.0.1251) za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei przepis art. 32 ust.4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust.2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.).

W świetle § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu

pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić /por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, Prok. i Prawo (...)/.

Stosownie do treści § 2 ust. 2 w/w rozporządzenia, okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Podkreślić należy, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13, Lex Nr 1455235).

W sprawie o świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem ustaleń sądu ma być charakter zatrudnienia, dokonywanie ustaleń stanu faktycznego odbywa się z reguły poprzez przeprowadzenie dowodów osobowych oraz - o ile to jest możliwe - dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych. Osobowe źródła dowodowe (w tym zarówno zeznania świadków, jak i strony procesowej) muszą być skonfrontowane z istniejącą dokumentacją i dopiero uzyskanie przekonania graniczącego z pewnością co do przebiegu zatrudnienia, może pozwolić na pozytywne rozstrzygnięcie o prawie do świadczeń. Ocena osobowych źródeł dowodowych musi być przy tym wolna od jakiegokolwiek dowolności, uwzględniając reguły logiki oraz zasady doświadczenia zawodowego./tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 27 października 2016 r III AUa 41/16 LEX nr 2151525/.

Tym samym brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub wydanie świadectwa, które nie spełnia wymagań formalnych nie przekreśla ustalenia, że tego rodzaju praca była wykonywana. Zastosowanie mają art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. Strony mają też prawo podważać moc dowodową dokumentów, w tym także świadectwa pracy, które jest dokumentem prywatnym i podlega ocenie przez sąd zgodnie z zasadami art. 233 § 1 k.p.c. W postępowaniu sądowym nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne./tak SA w Szczecinie w wyroku z dnia 20 lipca 2016 r, III AUa 690/15, LEX nr 2121869 /.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd przyjął, że ubezpieczony posiada wymagany 15 letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, prace w szczególnych warunkach, w okresie zatrudnienia od dnia 1 sierpnia 1977 roku do dnia 15 września 1981 roku w W. (...) w Ł., od dnia 19 października 1995 roku do dnia 7 listopada 1995 roku w Drukarni Wydawnictw (...) S.A., od dnia 16 grudnia 1996 roku do dnia 31 marca 2001 roku w Zakładzie (...).

Będąc zatrudnionym w W. (...) w Ł. wnioskodawca zajmował się obsługą maszyny typograficznej, ustawiał formy w maszynie, przygotowywał na maszynie formy do druku. Odwołujący miał kontakt z materiałami niebezpiecznymi, miał wykonywane cyklicznie badania na poziom ołowiu w organizmie.

Natomiast będąc zatrudnionym w Zakładzie (...) oraz w Drukarni Wydawnictw (...) S.A. wnioskodawca samodzielnie obsługiwał maszynę offsetową. W toku swoich zeznań przed sądem racjonalnie i w sposób przekonujący wyjaśnił czym charakteryzuje się druk typograficzny, a czym offsetowy. Podał, że przy druku typograficznym używa się form ze składów ręcznych celem wykonania kliszy siatkowej, natomiast przy druku offsetowym forma do druku wykonana jest z metalu.

Nawiązując do w/w stanowisk, Sąd zważył, że znajdują one odzwierciedlenie w Dziale XI pod pozycją 4 Działu XI („W przemyśle Poligraficznym”) Wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. tj. związaną z drukowaniem i uszlachetnianiem druków.

Tak więc, Sąd zważył, że przy zaliczeniu w/w spornych okresów pracy odwołujący legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów wskazanego rozporządzenia. Zdaniem Sądu przeprowadzone postępowanie, w tym dowody z dokumentów, zeznania odwołującego wykazały, że wypełnia on niezbędne przesłanki warunkujące przyznanie mu prawa do spornego świadczenia. Wobec tych wszystkich okoliczności, Sąd uznał, że zaskarżona decyzja jest błędna i podlega zmianie.

Mając na względzie powyższe, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.